

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ

LEGAL FRAMEWORK OF SOCIAL SERVICES IN UKRAINE: THEORETICAL AND LEGAL ISSUES

Тищенко О.В.,

*доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті проаналізовано теоретично-правовий зміст поняття «соціальні послуги», розглянуто правовий механізм функціонування соціальних послуг в Україні, вказано недоліки чинного правового механізму надання соціальних послуг. Доведено необхідність модернізації системи соціальних послуг з урахуванням тенденцій європейського розвитку. Досліджено проблеми правового регулювання соціального замовлення у сфері соціальних послуг.

Ключові слова: соціальні послуги, соціальне забезпечення, вразливі верстви населення, складні життєві обставини, соціальне замовлення.

В статье проанализировано теоретически-правовое содержание понятия «социальные услуги», рассмотрен правовой механизм функционирования социальных услуг в Украине, указаны недостатки действующего правового механизма предоставления социальных услуг. Доказана необходимость модернизации системы социальных услуг с учетом тенденций европейского развития. Исследована проблема правового регулирования социального заказа в сфере социальных услуг.

Ключевые слова: социальные услуги, социальное обеспечение, уязвимые слои населения, сложные жизненные обстоятельства, социальный заказ.

In the article the theoretical legal concept of “social services” considered legal mechanism functioning social services in Ukraine, indicate the shortcomings of the current legal framework of social services. The necessity of modernization of social services taking into account the trends of European development. The problems of legal regulation of social order in the field of social services.

Key words: social services, social security, vulnerable populations, difficult living conditions, social order.

Постановка проблеми. Становлення держави завжди супроводжується складними процесами в соціально-економічному розвитку, що безпосередньо впливає на тенденції формування гуманістичних спрямувань в суспільстві. Період розбудови країни завжди супроводжується соціально-економічними викликами та негараздами, внаслідок чого прослідковується значне збільшення кількості тих категорій громадян, котрі потерпають від ризиків суспільних змін і потребують особливої підтримки держави. Тому першочерговим завданням держави повинно стати створення системи соціального забезпечення, яка відповідатиме засадам соціального розвитку європейської держави і дозволить забезпечити гідне існування населенню України. Вагомою складовою соціального забезпечення населення є система соціальних послуг, яка діє в державі.

Стан дослідження. У науці права соціального забезпечення України окремі питання проблематики реалізації соціальних послуг у своїх роботах досліджували вчені: В.М. Андрійв, Н.Б. Болотіна, Я.С. Белевцова, В.О. Гончаров, О.М. Дуюнова, Н.П. Коробенко, В.Л. Костюк, О.І. Кульчицька, О.Л. Кучма, Л.Ю. Малюга, С.М. Прилипка, В.Ф. Пузирний, І.М. Сирота, Б.І. Сташків, С.М. Синчук, Л.М. Сіньова, Н.М. Стаховська, О.А. Стефанова, Л.П. Шумна, М.М. Шумило, О.Г. Чутчева та ін. Водночас це питання потребує подальшого вивчення та аналізу, базуючись на новітніх тенденціях розвитку держави.

Метою статті є дослідження теоретично-правових аспектів законодавчого забезпечення соціальних послуг в Україні, проблем функціонування правового механізму реалізації соціальних послуг як соціально-спрямованої діяльності у сфері соціального забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 р. № 966-IV, соціальні послуги – комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги з метою поліпшення або відтворення життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя [1]. Аналізуючи наукові засади надання соціальних послуг, Я.С. Белевцова обґрунтовано доводить, що наукова література не дає єдиного визначення поняття «соціальні послуги», що вказує на необхідність його уточнення. На думку Я.С. Белевцової, соціальні послуги слід трактувати як вид діяльності, спрямованої на задоволення основних соціальних потреб людини, попередження та подолання складних життєвих обставин, які вона не здатна подолати самотужки, з метою поліпшення або відтворення її життєдіяльності, сприяння соціальній адаптації та повернення до повноцінного життя [2, с. 6]. Вивчаючи соціально-пси-

хологічне забезпечення соціальних послуг в Україні, Н.І. Кривоконь визначає соціальні послуги як діяльність, спрямовану на задоволення соціальних та/або соціально-психологічних потреб особистості чи групи, що має на меті покращення їх скрутною життєвої ситуації, а також спонування до наснаження та набуття нового досвіду [3, с. 9]. Вивчаючи глобальну трансформацію системи соціальних послуг, К. Е. Гафарова вказує, що соціальні послуги – це споживча вартість нематеріального характеру, яка через корисний ефект здатна задовольнити соціальні потреби будь-якого індивідуума у глобальному середовищі [4, с. 14]. Ю.В. Горемікіна логічно зауважує, що попри наукову дискусію стосовно визначення поняття «соціальні послуги», основні підходи зводяться до того, що це певним чином організована діяльність на благо суспільства, кінцевою метою якої є підтримка передусім соціально вразливих верств населення, а також надання цим категоріям громадян можливості вести повноцінне, гідне життя [5, с. 6]. У широкому та вузькому значенні пропонує розуміти поняття «соціальні послуги» В.О. Гончаров. Соціальні послуги в широкому значенні, на його думку, – це послуги, спрямовані на задоволення різноманітних соціальних потреб окремих осіб чи груп населення. Соціальні послуги у вузькому значенні – це комплекс різноманітних заходів, спрямованих на пенсії соціальним групам або окремим індивідам, які перебувають в складних життєвих ситуаціях і потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації й повернення до повноцінного життя [6, с. 7]. Як бачимо, більшість науковців розуміє соціальні послуги як комплекс заходів, спрямованих на соціальну підтримку категорій населення, що опинилися в складних життєвих обставинах. У цій частині резонним є уточнення Л.Л. Сідельніка, котрий констатує, що споживачі соціальних послуг, як правило, – це вразливі верстви населення, які мають дуже низький рівень доходів, а у багатьох випадках перебувають за межею бідності. Вони не мають можливості обирати надавачів, аналізувати та порівнювати якість послуги, часто не мають достатньо компетенції для самостійного вибору, а тому не можуть впливати на покращення якості послуги. Відсутні й економічні важелі, які б стимулювали надавачів соціальних послуг покращувати їх якість. У цьому разі про певний рівень якості, який би забезпечив досягнення результату, повинна подбати держава [7, с. 73].

В сучасних умовах багато різновидів соціальних послуг надають недержавні організації та установи, а тому виникає необхідність упорядкування соціальних послуг, узагальнення кращого досвіду їх надання та створення системи соціальних послуг, спрямованої на ефективне задоволення потреб населення. Передусім це стосується людей, які потрапили в складні життєві обставини, що й вимагає від них додаткових зусиль для організації життя, тому що порушений процес їх життєдіяльності як повсякденної діяльності, здатності особи здійснювати діяльність у спосіб та в рамках, звичайних для людини. Щоб

реалізувати діяльне функціонування системи соціальних послуг, необхідно здійснити комплексне реформування правового регулювання механізму реалізації соціальних послуг в Україні.

Радянська система соціального забезпечення передбачала державну монополію на всі види соціального захисту та соціальних послуг. Вона діяла, коли державна монополія в соціальній сфері підтримувалася монополією в економіці та фінансовій сфері. Україна після розпаду СРСР почала проводити ліберальні реформи в економіці і залишила радянські підходи до організації соціального захисту в минулому. Протягом 22 років тільки підвищувалася кількість пільг та соціальних виплат, проте не здійснювалося роздержавлення соціальної сфери, монополізувалося соціальне страхування, не впроваджувалося обов'язкове медичне страхування, відсутні об'єктивні методики розрахунку вартості життя в сучасній Україні [8]. Тому і в сьогоденних умовах рівень якості соціальних послуг для населення України залишається незадовільним через недостатній рівень розвитку інфраструктури ринку соціальних послуг, відсутності належного державного фінансування відповідних проектів (зокрема громадських та комерційних організацій), неналежної роботи системи управління якістю соціальних послуг і т.п. Як наслідок – рівень невдоволення громадян одержуваними соціальними послугами залишається стабільно високим, а інтеграція вразливих груп населення в суспільство надалі сповільнюється [9].

Недосконалість системи соціальних послуг в Україні не дозволяє належним чином впроваджувати в життя дієву політику соціального захисту тих громадян країни, які через складне життєве становище потребують допомоги та посиленої уваги. За останні 10 років в Україні було прийнято понад 20 законів, якими встановлено державні гарантії щодо надання соціальної допомоги різним категоріям населення. Однак за цей час не було створено належної нормативно-правової бази для забезпечення гарантування та регулювання певного рівня якості соціальних послуг. Наявна державна система соціальних послуг, орієнтована здебільшого на догляд у стаціонарних установах, не сприяє зміцненню сімейних відносин, ускладнює інтеграцію вразливих груп населення. В установах та закладах не повною мірою використовується механізм управління якістю соціальних послуг, не проводиться оцінка ефективності та не відбувається вплив таких послуг на підвищення рівня життя особи, якій надаються соціальні послуги. Така ситуація значною мірою зумовлена відсутністю стандартів якості соціальних послуг. Законодавство визначає соціальний стандарт як сукупність норм і нормативів, що регулюють переважно розподіл ресурсів для надання соціальних послуг, але не дають можливості для проведення оцінки ефективності та впливу послуги на якість життя одержувача. Централізований підхід до визначення потреби в соціальних послугах і формування мережі соціальних служб, установ обумовлює орієнтацію якості та обсягу таких послуг переважно на фінансові можливості бюджету, а не на потреби

населення і не передбачає залучення одержувачів послуг та їх представників до планування і контролю за якістю наданих послуг [10].

Вивчаючи тенденції розвитку соціальної сфери, Н.І. Кривоконь зазначає, що сучасні тенденції розвитку соціальної сфери вимагають впровадження гуманістично спрямованої, орієнтованої на особистість та її життєву ситуацію, системи соціальних допомог та послуг. Успішна реалізація цієї системи передбачає створення науково обґрунтованої, з урахуванням вітчизняних соціально-культурних особливостей і досягнень, концепції розвитку соціальних послуг та менеджменту соціальних служб, розробки заходів і методів взаємодії з людьми, що знаходяться у складних життєвих обставинах. Сьогодні, коли активно впроваджуються принципи індивідуального підходу, відсутність соціально-психологічних знань і умінь у фахівців соціальної сфери значно знижує ефективність надання соціальних послуг окремим категоріям громадян і дієвість соціальної роботи в цілому [11, с. 2]. Обґрунтованою є позиція С.В. Нечипоренко, Ю.В. Горемікіної щодо необхідності модернізації системи соціальних послуг у концепції людського розвитку. Вчені зазначають, що з розвитком інфраструктури соціальних послуг виникає потреба їхньої модернізації, що пов'язано з передачею повноважень з надання послуг у сфері соціального захисту на регіональний рівень, зниженням адміністративних витрат, розробкою соціальних стандартів на послуги, орієнтацією соціальних послуг на найбільш вразливі верстви населення. Система соціальних послуг повинна швидко й адекватно реагувати на попит та зміни потреб людей, щоб бути здатною забезпечувати подолання соціальних ризиків. Це вимагає нових підходів, диверсифікації ресурсів, розширення спектра надавачів послуг. Також існують обставини, що ускладнюють формування ринку соціальних послуг. Недосконалість нормативно-правової бази, а також недоопрацьованість методик розрахунку кількісних нормативів у сфері соціального обслуговування не дозволяють належно контролювати недержавні організації та підприємства, а також приватних осіб, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг [12, с. 321].

Досліджуючи механізми державного управління у сфері надання соціальних послуг особам похилого віку, О.А. Стефанова зауважує, що аналіз практики надання соціальних послуг в нашій країні показав їх низьку ефективність, що зумовлено, серед іншого, відсутністю стандартів соціального обслуговування та надання соціальних послуг особам похилого віку, стандартів якості надання цих послуг і державної системи регулювання та контролю за якістю цих послуг, надмірною залежністю органів місцевої виконавчої влади та органів місцевого самоврядування від рішень центральних органів виконавчої влади з питань розвитку системи надання соціальних послуг особам похилого віку, недосконалістю законодавства, неузгодженістю законів і підзаконних актів, нерациональною системою фінансування соціальних послуг, відсутністю моніторингу потреб у соціаль-

них послугах для осіб похилого віку та планування їх надання, неефективною взаємодією органів влади з громадськістю у сфері надання соціальних послуг особам похилого віку [13, с. 11]. Д.В. Полозенко, Н.О. Квітко зазначають, що подальше реформування політики надання соціальних послуг в Україні потребує розробки і впровадження нових механізмів, таких як утримання та догляд у стаціонарних установах інвалідів і людей похилого віку. Вони звертають увагу, що на Заході визнаний як ефективний принцип фінансування надання соціальних послуг "money follows the person" (українською – гроші слідують за особою); саме його покладено в основу соціальної політики, зокрема в галузі медичного обслуговування, і стратегії використання коштів, за якої клієнт сам вибирає, які послуги він одержуватиме й хто їх надаватиме. Щодо надання соціальних послуг із державного утримання людям похилого віку та інвалідам, то цей принцип означає, що вказані особи мають одержати від держави певні (однакові) кошти на свій догляд і утримання. Належне матеріально-технічне забезпечення цієї категорії населення – одна з основних засад державної політики їх соціального захисту [14, с. 45].

С.В. Нечипоренко слушно вказує, що можливості розвитку системи соціального обслуговування й задоволення зростаючих потреб у соціальних послугах сьогодні багаті в чому визначаються сформованими економічними та організаційно-правовими умовами. Серед основних економічних умов слід виокремити хронічну нестачу бюджетних коштів. Такий дефіцит змушує установи соціального обслуговування залучати додаткові джерела фінансування своєї діяльності, зокрема й кошти від платних послуг. До організаційно-правових умов можна зарахувати кошторисний характер фінансування соціального обслуговування, низький рівень організації контролю за якістю послуг, що надаються. На ринку бюджетних соціальних послуг конкуренція розвинена дуже слабо, монопольними постачальниками послуг є державні установи. Недостатньо розвиненою є, зокрема, мережа альтернативних постачальників соціальних послуг, якими є комерційні та некомерційні установи [15, с. 213].

У контексті стратегії інтеграції України в Європейське співтовариство важливим завданням є приведення національної системи соціального захисту відповідно до європейських стандартів. Дієвим інструментом для цього має стати міжнародне співробітництво. Міжнародна співпраця у сфері організації та надання соціальних послуг повинна бути спрямована на обмін досвідом практичної роботи та наукової інформації для впровадження у практику розвинених методик організації та надання якісних соціальних послуг, підготовки та перепідготовки кадрів, вдосконалення нормативно-правової бази. Ключовими уроками досвіду Європейського Союзу у реформуванні соціальних послуг, що сприяють поліпшенню добробуту та розвитку як окремих осіб, так і суспільних груп, їх інтеграції в соціум, є запровадження стратегічного соціального планування; розширення кола

інноваційних соціальних послуг (наприклад, заміна вартісних форм допомоги в стаціонарних установах на альтернативні (надомні) форми обслуговування) та мережі постачальників послуг (окремих осіб, недержавних організацій) [16, с. 9].

На відміну від країн Європейського Союзу, в Україні відсутність системного законодавчого нормативного забезпечення означає також виникнення протиріч в процесі практичного застосування пільг, встановлених законами. Недосконалість чинного механізму системи пільг обумовлено відсутністю єдиних нормативів на пільгове споживання послуг. Ефективною і справедливою може бути тільки така система захисту малозабезпечених верств населення, за якої враховуватимуться доходи і матеріальний добробут пільговиків. Спрощення процедури отримання пільг, адресне надання пільг окремим категоріям громадян, а також облік реальних розмірів бюджетних витрат на фінансове забезпечення пільг потребує системного та категорійного підходу до вибору форм надання пільг громадянам [17, с. 7].

Ми поділяємо думку О.О. Кочемировської, О.М. Пишуліної, котрі вважають, що на сьогодні забезпечення гарантій соціальної захищеності населення можливе двома способами:

1) перерозподілом національного багатства способом фінансування соціальних програм;

2) наданням державою можливості людям забезпечити себе пенсією, коштами на випадок хвороби і т.д., а також право вибору тієї чи іншої соціальної послуги на ринку [18, с. 7].

Заслугове на увагу позиція С.М. Вакуленко щодо необхідності передачі повноважень з надання соціальних послуг з державного на регіональний і місцевий рівні. Місцевим громадам варто передати право на визначення саме тих категорій населення, які в конкретному регіоні потребують пріоритетної уваги і допомоги. Держава ж тільки контролюватиме дотримання стандартів якості тими, хто надає соціальні послуги. Доцільною є зміна функцій місцевих органів влади у сфері соціальних послуг: їх основною функцією має стати забезпечення населення можливістю отримання соціальних послуг, а не безпосереднє їх надання. Необхідно ініціювати взаємодію державних органів влади і місцевого самоврядування з недержавними організаціями соціального обслуговування. Так може складатися конкуренція між провайдером соціальних послуг, а для клієнтів з'являться додаткові можливості вибору [19, с. 406]. На сучасному етапі реформування системи соціального забезпечення в Україні, що супроводжується загостренням демографічної ситуації та посиленням маргіналізації суспільства, гостро постає необхідність удосконалення механізмів адресної підтримки незахищених верств населення та впровадження нових форм соціального обслуговування, зокрема у сфері надання соціальних послуг. Аби ці процеси були ефективними, необхідно розробити та впровадити стандарти якості, які вдосконалюватимуть координацію функцій між владою та громадою при наданні соціальних послуг, зробити механізм їх фінансування

прозорим і контрольованим, а також змінити самі підходи до організації процесу надання соціальних послуг [20, с. 22].

З метою зміни наявних підходів у створенні системи соціальних послуг в Україні розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.08.2012 р. № 556-р була схвалена Стратегія реформування системи надання соціальних послуг (далі – Стратегія). Згідно зі Стратегією, сучасна система надання соціальних послуг є недостатньо ефективною. На рівні адміністративно-територіальної одиниці не запроваджено ефективні механізми раннього виявлення осіб, планування та надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб. На сьогодні надання соціальних послуг залежить від можливостей наявної мережі установ та закладів комунальної власності, що надають соціальні послуги, що призводить до неможливості повністю задовольняти потреби осіб. До того ж не проводиться системна робота із залучення до надання соціальних послуг та підтримки, зокрема фінансової, громадських, благодійних та релігійних організацій. Під час надання соціальних послуг не запроваджено інформаційний обмін інформацією щодо надання інших видів соціальної допомоги, що унеможливує застосування комплексного підходу до подолання складної життєвої ситуації особи. При цьому повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення розвитку системи надання соціальних послуг не визначені законодавством. Соціальні послуги, як правило, задовольняють лише невідкладні потреби вразливих груп населення, неорієнтовані на запобігання виникненню складних життєвих обставин, не формують в осіб навичок реінтеграції у суспільство, що призводить до утримання значної кількості таких осіб під опікою держави; надаються в стаціонарних інтернатних установах та закладах, внаслідок чого не реалізується право осіб проживати у громаді [21]. Постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2013 р. № 208-р затверджено План заходів на 2013–2016 рр. щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг, яким передбачається внесення змін і доповнень в нормативно-правові документи, що забезпечать поступовий перехід до роздержавлення системи соціальних послуг. До першочергових заходів належать такі: проведення комплексного аналізу законодавства у сфері надання соціальних послуг, соціальної роботи та підготовки пропозицій щодо його вдосконалення в частині підвищення статусу соціальних працівників та інших фахівців, які надають соціальні послуги, забезпечення захисту прав осіб, які отримують соціальні послуги; проведення аналізу законодавства з питання встановлення опіки над недієздатними повнолітніми особами та піклування над повнолітніми особами, цивільна дієздатність яких обмежена, та підготовка пропозицій щодо його удосконалення [22]. Крім того, наказом Міністерства соціальної політики України від 15.10.2012 р. № 648 було затверджено Методичні рекомендації визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соці-

альних послугах, згідно з якими визначення потреб у соціальних послугах – це збір, узагальнення та аналіз інформації, що визначає потреби у соціальних послугах, їх переліку та обсягах, зокрема про стан і динаміку соціально-демографічних процесів адміністративно-територіальної одиниці (старіння населення, інвалідизація, трудова міграція, безробіття, захворюваність, сирітство, правопорушення тощо), чисельності та складу соціальних груп, фактичних і потенційних одержувачів соціальних послуг, можливостей чинних соціальних служб, заходів, спрямованих на попередження виникнення складних життєвих обставин та створення умов для самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають [23].

З метою вдосконалення законодавчого забезпечення правового регулювання соціальних послуг в Україні наказом Міністерства соціальної політики України від 16.05.2012 р. № 282 було затверджено Порядок розроблення державного стандарту соціальної послуги. У цьому Порядку встановлені вимоги щодо забезпечення необхідного рівня доступності і якості соціальних послуг у цілому, а також на кожному етапі їх надання; зміст та обсяг, норми і нормативи, умови і порядок надання соціальної послуги, показники її якості. Стандарт застосовується для організації надання соціальних послуг; оцінки, моніторингу та контролю за якістю соціальної послуги; визначення тарифу платної соціальної послуги [24]. Для організації надання соціальної послуги догляду вдома особам похилого віку, інвалідам, хворим (з числа осіб працездатного віку на період до встановлення їм групи інвалідності, але не більше ніж чотири місяці), які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги; здійснення моніторингу й контролю за якістю надання соціальної послуги догляду вдома, визначення тарифу платної послуги догляду вдома було розроблено та прийнято Державний стандарт допомоги вдома, затверджений наказом Міністерства соціальної політики України 13.11.2013 р. № 760. Згідно з Державним стандартом допомоги вдома, соціальна послуга догляду вдома – комплекс заходів, що здійснюються за місцем проживання (вдома) одержувача соціальної послуги протягом робочого дня суб'єкта, що надає соціальну послугу догляду вдома, який спрямований на створення умов забезпечення життєдіяльності осіб, які частково або повністю втратили/не набули здатності до самообслуговування [25]. Необхідно зазначити, що фактично всі ці кроки спрямовані на створення нової сучасної, вдосконаленої системи соціальних послуг, передусім орієнтованої на потреби вразливих членів суспільства.

Водночас в Україні до цього часу не прийнято закон щодо соціального замовлення соціальних послуг, яким би визначалися правові, організаційні та

фінансові засади соціального замовлення, спрямованого на забезпечення та покращення умов життєдіяльності окремих соціальних груп чи індивідів, що опинилися в складних життєвих обставинах, а також порядок формування, конкурсного розміщення та виконання на контрактній основі загальнодержавних та місцевих соціальних замовлень юридичними та фізичними особами. Хоча 16.10.2009 р. було зареєстровано законопроект № 5236 «Про соціальне замовлення у сфері надання соціальних послуг», відповідно до якого соціальне замовлення у сфері надання соціальних послуг здійснюється на наступних засадах: пріоритетність соціальних проблем, які вирішуються із застосуванням соціального замовлення; комплексність у підходах до вирішення соціальних проблем; наявність визначених потреб у певних соціальних послугах; сполучення бюджетного, позабюджетного та інших видів фінансування; конкурсність у виборі соціальних проектів; гласність та відкритість всіх процедур; використання різних видів ресурсів; поєднання ініціативи виконавців з їх відповідальністю за виконання умов соціального контракту; дотримання державних соціальних стандартів у наданні соціальних послуг; адресність соціальних послуг; професійність [26]. У зв'язку з цим варто погодитись із баченням К.В. Дубич, що впроваджені в Україні реформи системи надання соціальних послуг населенню, які характеризуються непослідовністю та безсистемністю, не надають наразі змоги задовольняти потреби осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги у соціальних послугах у необхідних обсягах і належної якості [27, с. 217]. Як аргументовано наголошує Л.П. Шумна, розвиток національної системи надання соціальних послуг не може орієнтуватися на короткострокові завдання, а повинен відбуватися відповідно до стратегічних напрямків державної соціальної політики [28, с. 285].

Висновки. Процес реформування системи соціальних послуг, яка функціонує в Україні, вимагає ґрунтовного вивчення і переосмислення, базуючись на європейських тенденціях розвитку соціального забезпечення, а також чіткого правового регулювання соціального замовлення в сфері соціальних послуг з врахуванням вимог сьогодення. Прийняття Закону «Про соціальне замовлення у сфері надання соціальних послуг» дозволить чітко визначити правові, організаційні та фінансові засади соціального замовлення, спрямованого на забезпечення та покращення умов життєдіяльності вразливих верств населення, що опинилися у складних життєвих обставинах, а також порядок формування, конкурсного розміщення та виконання на контрактній основі загальнодержавних та місцевих соціальних замовлень юридичними та фізичними особами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
2. Белєвцова Я.С. Механізм підвищення якості соціальних послуг на рівні місцевих органів влади : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл. : спец. 25.00.02 / Я.С. Белєвцова ; Харківськ. регіонал. ін-т держ. управл. – Х., 2011. – 20 с.

3. Кривоконь Н.І. Соціально-психологічне забезпечення розвитку соціальних послуг в Україні : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : спец. 19.00.05 / Н.І. Кривоконь ; Ін-т психол. ім. Г.С. Костюка. – К., 2012. – 38 с.
4. Гафарова К.Е. Глобальна трансформація системи соціальних послуг : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.02 / К.Е. Гафарова ; КНЕУ ім. В. Гетьмана. – К., 2011. – 20 с.
5. Горемикіна Ю.В. Оцінювання соціальних послуг: теорія і практика : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.07 / Ю.В. Горемикіна ; НАН України Ін-т демограф. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. – К., 2012. – 20 с.
6. Гончаров В.О. Соціальне обслуговування як організаційно-правова форма соціального забезпечення : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.05 / В.О. Гончаров ; НАН України Ін-т держ. і права ім. В.М. Корецького. – К., 2012. – 20 с.
7. Сідельнік Л.П. Стандарти якості соціальних послуг як інструмент забезпечення ефективного соціального захисту / Л.П. Сідельнік // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2007. – № 2. – С. 67–84.
8. Спільне бачення громадськості щодо реформування системи соціальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish>.
9. Щодо перспективних напрямів підвищення якості соціальних послуг в Україні : аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.
10. Про схвалення Концепції реформування системи соціальних послуг : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 р. № 178-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
11. Кривоконь Н.І. Соціально-психологічне забезпечення розвитку соціальних послуг в Україні : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : спец. 19.00.05 / Н.І. Кривоконь ; Ін-т психол. ім. Г.С. Костюка. – К., 2012. – 38 с.
12. Нечипоренко С.В. Модернізація системи соціальних послуг у концепції соціального розвитку / С.В. Нечипоренко, Ю.В. Горемикіна // Особистість, суспільство, держава: розуміння свободи і відповідальності : XII науково-практична конференція (12 груд. 2012 р.). – К. : Центр перспективних соціальних досліджень, 2012. – С. 320–322.
13. Стефанова О.А. Механізми державного управління у сфері надання соціальних послуг особам похилого віку : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл. : спец. 25.00.02 / О.А. Стефанова ; Івано-Франківський нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2012. – 19 с.
14. Полозенко Д.В. Особливості механізму фінансування соціальних послуг в Україні / Д.В. Полозенко, Н.О. Квітко // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 45–52.
15. Нечипоренко С.В. Запровадження механізму державного замовлення соціальних послуг / С.В. Нечипоренко // Держава та регіони : науково-виробничий журнал. Серія «Економіка та підприємництво». – 2010. – № 5. – С. 213–216.
16. Качан Л. Реформування та модернізація соціальних послуг досвід країн-членів ЄС / Л. Качан, О. Косенко // Соціальний захист. – 2005. – № 9. – С. 9–10.
17. Мельник С.В. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо реформування вітчизняної системи соціальних послуг [Електронний ресурс] / С.В. Мельник, В.Г. Журавська, О.В. Кобзій. – Луганськ, 2012. – Режим доступу : www.lig.lg.ua/inf_an_zap_reform_soc_zah.
18. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні : аналіт. доп. / О.О. Кочемировська, О.М. Пищуліна. – К. : НІСД, 2012. – 88 с.
19. Вакуленко С.М. Організаційні аспекти модернізації системи соціальних послуг в контексті нових орієнтирів соціальної політики / С.М. Вакуленко // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наукових праць. – Х. : Харківськ. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2008. – С. 401–406.
20. Качан Л. Стандарти якості соціальних послуг / Л. Качан // Соціальний захист. – 2006. – № 2. – С. 22–24.
21. Стратегія реформування системи надання соціальних послуг, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.08.2012 р. № 556-р // Офіційний вісник України. – 2012. – № 61. – С. 71 ; ст. 2482.
22. План заходів на 2013–2016 роки щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.03.2013 р. № 208-р // Офіційний вісник України. – 2013. – № 28. – С. 104 ; ст. 962.
23. Методичні рекомендації визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах : наказ Міністерства соціальної політики України від 15.10.2012 р. № 648 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mlsp.kmu.gov.ua>
24. Порядок розроблення державного стандарту соціальної послуги : наказ Міністерства соціальної політики України від 16.05.2012 р. № 282 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 45. – С. 208 ; ст. 1784.
25. Державний стандарт догляду вдома : наказ Міністерства соціальної політики України від 13.11.2013 р. № 760 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 93. – С. 277 ; ст. 3470.
26. Про соціальне замовлення у сфері надання соціальних послуг : проект закону України від 16.10.2009 р. № 5236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2>.
27. Дубич К. Реформи соціальних послуг в Україні: сучасний стан і проблеми впровадження / К. Дубич // Вісник Національної академії управління при Президентові України. – 2013. – № 1. – С. 211–218.
28. Шумна Л.П. Соціальні послуги: спроба визначити правову природу / Л.П. Шумна ; гол. редкол. Ю.С. Шемшученко // Держава і право : зб. наукових праць. Серіал «Юридичні і політичні науки». – К., 2011. – Вип. 54. – С. 284–288.